

בנפול אויבך אל תשמח

משנה יט - שמואל הקטן אומר: (משלי כד, יז-יח) בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו
אל יגל לך, פן יראה יי ורע בעיניו והשיב מעליו אפו:

1. תפארת ישראל - שמואל הקטן אומר - רגיל היה לומר מקרא זה, שלא יכשל בהדבר
שרגילין בנ"א להכשל בו:

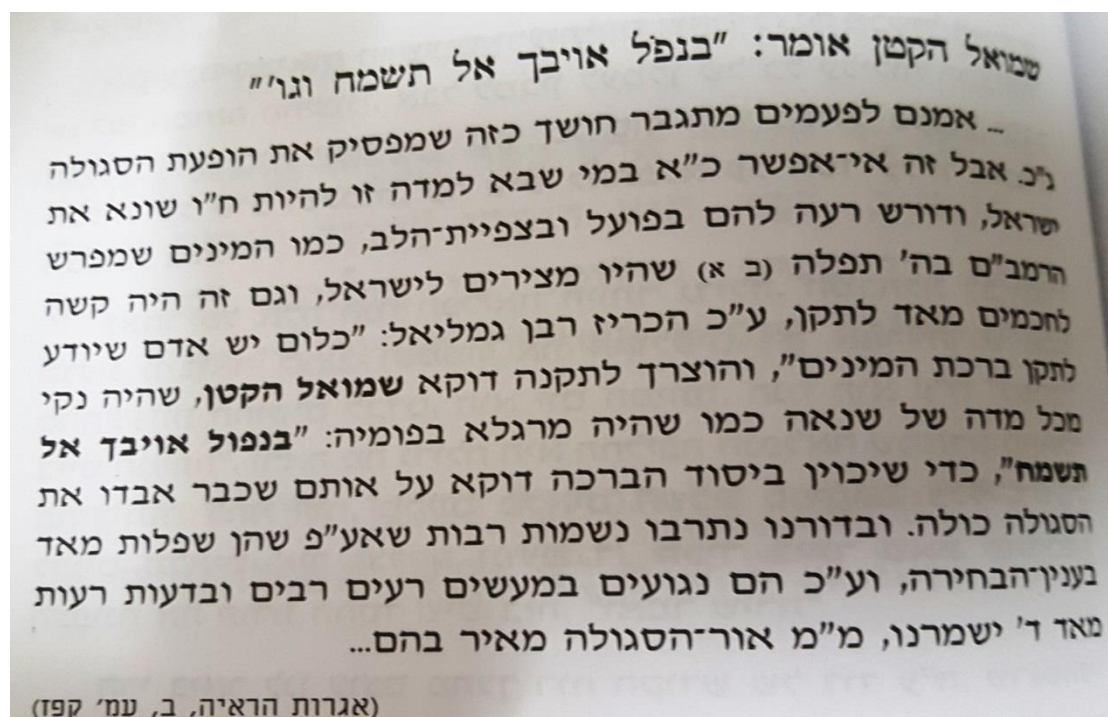
2. רע"ב - והשיב מעליו אפו - מדלא כתיב ושב. אלא והשיב משמע יסירה מעל אויבך
וישיבה עליך:

3. עין איה על ברכות פרק ד, סימן מ'

"א"ל ר"ג לחכמים כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת המינים". (ברכות כח):

הברכות של כלל התפילה שהן מלאות בחסד ואהבה, כל אדם חכם הראוי למעלה רוממה
כזאת ראוי הוא לערוך תפילות קבועות לגוי קדוש ועם חכם ונבון. אמנם התפילה שבתוכה
אצור שנאה ומשטמה, צריכה לבא דוקא מלב שכולו טהור וקודש לד', שטבע השנאה אין
בלבבו כלל, ורק מפני התכלית הכללי שחסרה לצאת ע"י תקלת הרשעים המכשילים יעתר אל
ד' להרוג אותם, אבל אם ישאר בלבבו איזה רגש כל-שהו של שנאה טבעית, מפני ההתנגדות
הטבעית שאף שהיא קודש לד' בהתחלתה, מ"מ תגבר בלב להיות ג"כ לשנאה טבעית חוץ
משורת השכל. והנה עמד שמואל הקטן ותקנה, ורק הוא באמת ראוי לה, כי הוא האיש אשר
דרש תמיד בנפול אויבך אל תשמח וגו', והסיר כל רגש שנאה מלבבו גם לשונאי נפשו, והוא
כשיתעורר לתקן ברכה למינים, לא תמצא בה כ"א רגשי לב טהור לתכלית הטוב האמיתית
הכללי.

4. אגרות הראיה

5. קשיים בחיים נולדים מחטאיו של האדם - ספר המידות ר' נחמן ניאוף

כו. על ידי הוצאת זרע לבטלה בורא קליפות, המתלבשים בבגני אדם מתנגדים וחולקים עליו ועושין לו יסורים.

6. מעשה בעניין קשיים בחיים - ברכות ה:

רב הונא תקיפו החמיצו ליה ארבע מאה דני דחמרא [חביות יין, [על לגביה [נכנס אליו [רב יהודה אחוה דרב סלא חסידא, ורבנן. ואמרי לה שנכנסו אצלו רב אדא בר אהבה ורבנן, ואמרו ליה לרב הונא: לעיין מר במיליה! יפשפש במעשיו, מה עליו לתקן אמר להו רב הונא לחכמים: זמי חשידנא בעיניכו שחטאתי? אמרו ליה החכמים: מי חשיד קודשא בריך הוא דעביד דינא בלא דינא? שיעשה דין שלא בצדק ובמשפט?

אמר להו רב הונא: אי איכא מאן דשמיע עלי מילתא, לימא! אם יש בכם מי ששמע עלי דבר שעלי לתקנו, שיאמר לי! אמרו ליה: הכי שמיע לן: דלא יהיב מר שבישא לאריסיה. שלא נתת לאריס שעבד אצלך חלק בזמורות [ענפין] הגפן, כפי שפסקת עמו.

אמר להו רב הונא: מי קא שביק לי מידי מיניה? וכי הוא משאיר לי משהו מהזמורות? הא קא גניב ליה כוליה! כלומר, הרי הוא כבר גנב מהחלק שלי יותר ממה שמגיע לו, ולפיכך לא נתתי לו את חלקו מתוך מה שנשאר בידי. אמרו ליה חכמים: היינו דאמרי אינשי, זהו המורגל בפי אנשים לומר: בתר גנבא גנוב, וטעמא טעים. הגונב מן הגנב אף הוא טועם טעם של גנבה. אמר להו רב הונא: קבילנא עלי דיהיבנא ליה, מקבל אני עלי לתת לאריס כפי שפסקתי לו ממה שנשאר.

איכא דאמרי: הדר חלא והוה חמרא. יש האומרים שהחומץ נהפך חזרה ליין. ואיכא דאמרי: אייקר חלא ואיזדבן בדמי דחמרא. יש האומרים שהתייקר החומץ ונמכר בדמי יין, וכך ניצל מההפסד.

שפת אמת

בנפול אויבך אל תשמח (משלי כד, יז),
וכי יש תמיד שונא לאדם? ובשם
המפורשים⁴⁰ שקאי על היצר הרע שאין
שונא גדול ממנו והפירוש שגם שנעזר
לפעמים להתגבר עליו לא ישמח ויבטח
שכבר נצחו שיוכל לחזור כמקדם: